

A.Ömer Türkes

Sevgilinin Geciken Ölümü

Murat Gülsoy, Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim üyesi. Bugüne kadar "Alemlerin Sürekliliği Ve Diğer Hikayeler", "Binbir Gece Mektupları", "Bu Anı Daha Önce Yaşamıştım", "Bu Kitabı Çalın, Oysa Herkes Kendisiyle Meşgul!" adlı hikaye kitapları, "Bu Filmin Kötü Adamı Benim!" adlı romanı ve "Büyübozumu Ve Yaratıcı Yazarlık" adlı deneme kitabı yayımlanan Gülsoy, 1992-2002 yılları arasında arkadaşlarıyla birlikte "Hayalet Gemi"yi hazırlamıştı. "Bu Kitabı Çalın"la 2001 Sait Faik Öykü, "Bu Filmin Kötü Adamı Benim"le 2004 Yunus Nadi Roman Ödülü'nü kazandı. Halen Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi'nin genel yayın yönetmenliğini sürdüren Murat Gülsoy, yaratıcı yazarlık atölye çalışmalarını da sürdürüyor.

Aşk mı, ödev mi?

Pek alışılmadık bir hikayesi var "Sevgilinin Geciken Ölümü"nü. Tuhaf bir ilişkiyi anlatıyor Gülsoy. Aslında anlatmaktan çok sorgulamış; aşkı, sevgiyi, sadakati, sorumluluğu, suçluluk duygusunu, belki biraz da hayatın anlamını... Bir gün içerisine sığdırılan anlatının anımsamalar yoluyla çok farklı zamanları yan yana getirmesi ise zaman algımıza ilişkin bir başka sorgulama. Elbette kurmaca metin üzerine düşünmeyi bu kez de ihmal etmemiş Gülsoy. Kısacası, "Sevgilinin Geciken Ölümü" çoklu okumalara açık bir roman.

Roman kahramanı Cem, orta yaşlarını süren bir gazeteci. Ne var ki bir süredir çalışmıyor. İşsiz kaldığından değil, ama; Cem, geçirdiği bir trafik kazası sonrasında tıp dili ile "kalıcı bitkisel durum"a düşen, uyanılmayan bir uyku halinde yaşayan, yani komaya giren karısı Serap'ın bakımına adanmış kendisini. Yakınlarının bütün muhalefetine rağmen, bütün günlerini evi temizlemek, yemek yapmak, hiçbir şey anlaması mümkün olmayan karısına gazete okumak, onunla konuşmak ve bol bol uyumakla geçiriyor.

Biz Cem'in işte böyle bir gününe tanık oluyoruz; ama bu bir gün onun bütün hayatını özetliyor çünkü Cem, dış dünya ile bağlarını en aza indirgemiş, kapalı bir mekanda birbirini tekrarlayan günler geçiren herkes gibi, hayatla ilişkisini dinmek bilmeyen iç

muhasibelerle sürdürüyor. Arada bir gelen bir dost telefonu ya da satır satır takip edilen gazete sayfaları da bu iç muhasibeyi daha derinlere indirmenin araçları sanki.

Söz konusu muhasebede en büyük yekünü, hiç kuşkusuz bütün zamanını verdiği karısı Serap, daha doğrusu Serap'la sürdürdüğü evlilik tutacaktır. Birbirlerine aşık olup evlenmişlerse de, şimdi Cem için hala karanlık kalan noktalar var. İşte bu yüzden Serap'la tartışıp duruyor kahramanımız: Evlilikleri tekdüzeleşmiş, aşkları bitmiş midir? Serap Cem'le mutsuz mudur? Serap'ın hep sevgiden söz etmesi artık başkasına aşık olduğu için midir? Sadece sormuyor Cem, kendisini Serap'ın yerine koyup cevaplar da veriyor ya da Serap'a kendisini sorgulatıyor. Mesela asistanı Aslı'yla ilişkisini...

Hikaye işte bu soru ve cevaplarla ilerlerken, bizler de yavaş yavaş Cem'in duygu ve düşünce dünyasını, geçmişte yaşadıklarını, travmalarını, karısına bağlı koca rolünü neden bu denli içten benimsediğini kavrayabiliyor, kendi muhasebemiz için kendi içimize akacak kanallar bulabiliyoruz.

Gerçekle hayalin sınırında; Berzah'ta

Psikopatolojiye ya da psikolojik deneyim dünyasına adım attığımız anda, zengin bir metafor ve imgelem dünyasına girmiş oluruz. Psikoterapinin işi bu metafor dünyasından anlam çıkarmaktan, insanlara bilinçli olarak fark edemedikleri metaforların tuzağına nasıl düştüklerini anlamaları ya da yeni metaforlar yaratıp bunlarla birlikte yaşamaları için yardım etmekten oluşur büyük ölçüde. Aynı şekilde edebi anlatılar yoluyla da benzer bir metaforlar dünyasına adım atar, dünyayı bu metaforlar aracılığıyla farklı anlam katmanlarına açabiliriz. Her iki alanda da, kişinin deneyimini söze dökme, travma yaşantısını öykülendirme vardır.

Psikiyatri, sosyoloji, ahlak ve felsefe, hatta bilim ve teknoloji, bunların hepsi de edebiyatın konusu ya da aracı olabilir. Ancak bütün bunların romana nasıl katılacağı üzerinde düşünmek gerekir. Elbette tek bir biçimi yok; bütün bir hikaye birey psikolojisi üzerine odaklanabileceği gibi, psikolojik öğeler tek tek karakterlerin bireysel varoluşlarını maddileştirmeye yarayan, görünmeyen ama hikaye boyunca hep ortada olan motifler halinde de işlenebilirler. "Sevgilinin Geciken Ölümü"nde, tam da bunu yapmış Gürsoy; psikopatoloji dünyasından, insan psikolojisinden, insan zihninin çok katmanlı ve çelişkili yapısından yola çıkarak kurmuş metnin katlarını. Cem'in birbirine zıt duygu ve düşünce dünyasının parçalarını psikolojik öğeler bir

araya getiriyorlar. Bu öğeleri bir psikanaliz seansına dönüştürmemiş Güsoy; ama ipuçlarını vermiş. Cem özelinde korkuları, kaçışları, zihninde biriktirdikleri ve gelişkileriyle canlı bir insan yaratmış. Mesela onu yaşatmak için giriştiği onca çabaya rağmen, Serap'ın ölmesini dilemiş kimi zaman Cem. Ama hastalığın ciddiyetini hafifletmek için '2kalıcı bitkisel' durum yerine 'PVS' demeyi de yeğlemiş. Kazadan önce Serap'la aşklarının bittiğini, Aslı'yı ne kadar arzuladığını hissetmiş aslında; ama hep yaptığı gibi bastırmış duygularını. Kimi zaman Serap'ın sadece kendi hayal gücünün bir oyunu olduğunu düşünecek kadar karışıyor kafası. Ama onunla sohbet etmesi hiç de yapmacıklı değil; gerçekten yaşatmaya çalışıyor Serap'ı. Zihninde kazadan önceki varlığını koruduğu sürece Serap'a bir şey olmayacağına inanıyor.

İşin doğrusu, Serap'ın bakımını üstlenme gerekçesiyle eve kapanması Cem için hayattan uzaklaşmak için bulunmaz bir fırsat. Çünkü Cem, kendisini hayatın her alanında eksik bulmaya, yarıştan korkmaya başlamış. Üstelik daha abisini yitirdiği ilk trafik kazasında, hayatının ilk travmasında öğrenmiş acıyı içinde bir yere gömüp yola devam etmeyi. Duyarlılık kanallarını kapatmış, yaşama gücüne karşılık hayattan hiçbir şey almama yolunu seçmiş. Belki yaşarken Serap'ı tam olarak sahiplenemeyişinin ardında da bu savunma refleksinin rolü var. Şimdi ise yanı başında kıpırtısızca, yatağa çivilenmiş bir halde yatan Serap'ı kaybetme korkusu yok. Serap için mücadele edeceği rakibi de yok. O artık bütünüyle Cem'e ait.

Anımsamaların, bastırmaların kısacası kendi hikayesini kendisi kurgulayan bir insan olarak Cem'in kendisini kapattığı evinde hayatın anlamını çözüp çözemeyeceğine karar vermek okuyucuya düşüyor. O ev ki Cem için Berzah alemidir; gerçek dünya ile öte alemi, insanla yaratıcıyı, hayalle gerçeği ayıran bir sınır alem... Gerçekten de anlatıcının onun zihnine eşlik ederek aktardığı hikayenin hayal mi hakikat mi olduğu giderek bulanıklaşıyor. Nitekim "belki de geçmiş diye hatırladığı her şey aslında başka bir şeydi" diyecektir anlatıcı. Cem, hayatının abisinin ve karısının geçirdiği trafik kazalarıyla şekillenmişliğindeki tuhaflığı fark edecek, bir habere konu ettiği Neşet'i belki de hem karısını öldürmeyi düşündüğü için kendisi yerine, hem arkadaşlarını, yoldaşlarını ihbar eden bir hain olarak abisinin yerine ceza çekmek üzere yarattığını düşünecektir. Ama Neşet'in de Cem'e ilişkin düşünceleri vardır; "gerçekliğin sınırındasın. Berzah'tasın... Hakikati senden ayıran o incecik çizginin üzerinde bir noktasın. Bu alemde bir toz zerresi gibi o hayalden ötekine geçiyorsun. Hayaller içinden hayaller, suretler çarşısından yeni suretler seçiyorsun. (...) O yüzden bugün hiç bitmek bilmiyor. Berzah'ta güneş asla doğmadığı için..."

Bu andan sonra kimin gerçek kimin kurgu olduğu, hikayeyi kimin anlattığı belirsizleşecektir: "Artık kime ait olduğu belirsizleşmiş olan ses sustu. Tüm söylenen sözler geri gelmeyenlerin alemine karışarak yok oldu. Berzah'takiler için hatırlanması güç bir rüyadan ibaret olan gerçeklik, meçhul yaratıcının zihninde acının ve kederin ipliğiyle örülmeye devam ediyordu."

Murat Gülsoy'un kurgu dünyası

Kısaca özetleyeceğim: Önceki hikaye ve romanlarında da karşılaşmıştık Murat Gülsoy'un hayattan nasibini alamamış mutsuz kahramanlarının bir türlü müdahil olamadıkları hayat hikayelerine. Nasipsizlik maddi anlamda değil ama; tersine hep üst orta sınıftan okumuş yazmış insanlara dair hikayeler anlatıyor Gülsoy. Ancak maddi hayatın üretimi üzerine pek fazla eğilmiyor. Nitekim "Sevgilinin Geciken Ölümü"nde de Cem'in hem hayatını idame ettirmesi gibi "dünyevi" bir meseleye takılmamak için kolayca kaçmış, çözümünü "rantiye"likte bulmuş. Buraya bir itiraz notu eklemeliyim: Yazar her iki romanında da roman kişilerini çalışma hayatından kopuk bir halde resmetmişti ki, kanımca bu kopukluk romanlarında kaydedebileceğimiz en önemli eksikliklerdi.

Gülsoy, söz konusu eksikliği insan psikolojisini yakalayıp gideriyor. Roman kişilerinin derin sosyolojik ve psikolojik tahlillere gerek duyulmaksızın olayların akışından çıkan duygu ve düşünce halleri, bu kurmaca kişiliklere bir sahicilik kazandırıyor. Üstelik çok ekonomik bir dille yapıyor bunu; "çok geniş bir durumu ve bu durumun çok sayıdaki nedenini çok az sayıdaki sözcük aracılığıyla anlatmayı ve okuyucusunu anlatı içindeki sezdiri ve sezdirimlerden yola çıkarak çıkarımlarda bulunmaya yönlendirmeyi" başarıyor.

Bu kez de hayalle gerçeğin sınırında yaşayan, şaşkın bir karakter yaratmış Gürsoy. Cem de pek çok Gürsoy karakteri gibi şaşkın, hayalle gerçek arasında gezinen, hayata katılmaya değil de sanki onu seyretmeye gelmiş biri. O, artık müdahil olmakta zorlandığı bir hayatı anlamlandırmaya çalışırken, yazar ve okuyucu olarak bizler de okuma ve yazma pratiğinin anlamları üzerine yoğunlaşıyoruz; belki de varoluşumuzu anlamlandırmanın ötesinde hiçbir anlam bulamayacağımızı bildiğimiz halde...

2005'in bu son günlerinde yayımlanan "Sevgilinin Geciken Ölümü", hiç kuşkusuz yılın en iyilerinden...

